

CRÍTQUES ARQUITECTURA

Els búnquers del Carmel, plens de grafitis. ALBERT GARCIA

El paisatge antisocial

En les entrades i sortides en tren a Barcelona es percep el menyspreu absolut per la cosa pública en façanes d'edificis, portes metàl·liques i elements urbans

PER XAVIER MONTEYS

Qualsevol entrada o sortida en tren a Barcelona ens obliga a veure un paisatge repugnant i acabem evitant mirar per la finestra, com en aquell assaig de W. G. Sebald, *Sobre la història natural de la destrucció*, on explicava que viatjant per l'Alemanya de la immediata postguerra mundial, particularment prop d'Hamburg, es podia saber perfectament qui era o no alemany fixant-se en qui mirava per la finestra. Tal era l'horror que els nadius veien i el dolor que els infligia constatar l'estat en què es trobava allò que algun cop havien estimat. Sense ser el dantesca panoram de l'Alemanya cremada per les bombes incendiàries aliades, la insistent apropiació de murs, estructures, tanques i també vagons quan travessem les platges de maniobres —també anomenades platges de vies— de les estacions de Rodalies que rodegen la ciutat, transmet una depressió total. És el menyspreu absolut per la cosa pública, que s'estén cap a l'àmbit privat, en façanes d'edificis, portes metàl·liques i elements urbans.

És l'apropiació del lleig lícit, la lletjor honesta podríem dir, de l'espai que envolta la ciutat. Es tracta d'un espai i uns elements que pertanyen a tothom, que ara veiem utilitzats perquè alguns "expressin" els seus malsons amb les seves signatures pintades amb grandàries d'autobús, amb les quals s'apropien dels murs sense cap significat. Noms de guerra, "pixades" de gos fetes amb espray. OLT, SNAK, MASY, LAMIN, ENVE, OBK, BUNES, SLEZ, MOSEK, APES, CHAN, TSK, BUNS, MASK... Noms habitualment de quatre lletres que no tenen cap significat per al comú de la gent, la llengua morta que practica la secta a la qual pertanyen els qui ens afligeixen amb els noms amb què s'han batejat. En diuen tags (signatures). Paisatges convertits en una seqüència inacabable de portes de vater.

El panorama que ofereixen els espais de maniobra, les boques de

túnels, els ponts i murs de contenció, és un paisatge dur i aspre, no és el d'una caps de llapis de colors Alpino. Però és un paisatge on cadascú pot imaginar una versió, un mot per regalar-li un significat. Potser no ho sembla, però veure'l ens fa pensar, encara que sigui en el significat contrari. Intentem imaginar que som aprenents de Robert Smithson passejant pel que va anomenar els Monuments del Passaic, mentre li semblava veure gegants on hi havia molins, en aquest cas fets de les restes industrials als marges del riu Passaic, al nord de Nova Jersey. Pensem també en aquells que han buscat les altres formes de la bellesa allà on uns veuen senzillament alguna cosa lletja i d'altres, pel que sembla, tan sols murs on deixar la pixada. Pensem en fotògrafs com M. Laguille i en els diferents Besòs que fixen les seves fotografies. I també pensem en el paisatge "polígoner" de Rosalía. Uns paisatges que els tags dels grafiters no ens deixen veure, apropiant-se del que és de tots per expressar el seu no res. També hi ha persones que es refereixen a aquesta apropiació dels llocs on mirem, batejant-la d'obra d'art urbà; en difereixo radicalment, no hi veig cap art, amb la mateixa certesa que no veig cap respecte per la resta de la ciutadania.

Diran que és un problema d'educació i cultura, malgrat que no hi veig cap sortida senzilla. Però penso que podríem tractar d'esbrinar de què està fet aquest fenomen. Començant pel seu nul significat col·lectiu i reclamant paraules amb sentit. Recordo que l'artista Susana Solano, al final dels anys noranta, va pintar la paraula QUÈ, interpellant-nos des de la part superior de la mitgera d'un bloc a Bellvitge, visible anant cap a l'aeroport. En una publicació recent de fragments d'H. D. Thoreau, podem llegir: "Aquest món curiós on vivim és més meravellós que còmode, més bonic que útil: per tant, cal admirar-lo i gaudir-ne més que no pas fer-lo servir". Pobre Thoreau!

OPINIÓ

MARGINALIA / JORDI LLOVET

Club contra mals escriptors

Un dels senyals pels quals es coneix una societat literària saludable és que en el gros de la seva comunitat existeixen diversos grups d'escriptors associats, ara per ajudar-se els uns als altres, adés per reunir-se i fer riota dels que no saben escriure. A Catalunya hi va haver alguna cosa semblant al temps dels poetes noucentistes: Riba, López-Picó, Carner i Guerau de Liost es tenien amiatat —Espriu i Vinyoli sempre van anar "per lliure"—: no van arribar a fer cap llibre en col·laboració però almenys tenien clar, i ho deien als diaris, què calia llegir i quines lectures podien estalviar-se. Això a banda, encara que fos amb menys categoria crítica, les revistes satíriques no en deixaven passar ni una; i els al·ludits continuaven escrivint, o callaven. Perquè, com va dir La Bruyère, hi ha gent que ha passat a la història perquè han escrit llibres, i gent que hi hauria passat si no n'haguessin escrit cap.

Els anglesos, més que ningú, van ser pròdigs en cenacles i unions de literats que, a més de permetre que cadascú de l'estol fes la feina que solia, formaven una societat amb el sol propòsit de carregar-se els escriptors de pacotilla. Entre aquests grups, un dels més famosos i de més gran rendiment va ser l'anomenat Scriblerus, format per Alexander Pope, Jonathan Swift —un dels diputats *tories* que va convèncer el parlament anglès d'abandonar la lliga dels aliats en la guerra de Successió a la corona espanyola, i així ens va anar—, John Gay, John Arbuthnot i Thomas Parnell. El club va ser actiu entre 1712 i 1745.

Scriblerus és un neologisme que equivaldria exactament al francès *écrivassier* i al castellà *escritorzuelo*, però no té equivalent en català: era un terme més o menys despectiu, adreçat a la gent de lletres i de ciències —totes les nacions en tenen representants— que escriuen o raonen de qualsevol manera, tan felços. Més ho estaven els membres d'aquest club, que es van despatxar en una sèrie de publicacions, les unes fetes a cor, les altres a títol individual. Entre les publicacions col·lectives, el lector fruitirà amb la lectura dels llibres, editats sense nom d'autor però obra de dos o tres de la colla: *The Memoirs of the Extraordinary Life, Works and Discoveries of Martinus Scriblerus* (1741) i *Treatise of the Art of Sinking in Poetry by Martinus Scriblerus*, llibre que sovint s'atribueix només a Pope.

En el primer dels llibres esmentats, el més sucós —més, fins i tot, que *The Dunciad*, del mateix Pope, que té poc interès perquè parla de gent del tot desconeguda—, el club va ridiculitzar, en la persona d'aquest Martinus, fill de Cornelius, els escriptors, filòsofs i homes de ciència que no valia la pena llegir —podien dir-ho perquè ells eren bons de veritat. Al capítol VII, que conté una llarga sèrie d'aforismes, hi llegim, en pla de befa, tres proposicions que angunieaven Tomàs d'Aquino: "Els àngels, passen d'un extrem a l'altre sense passar pel mig?"; "Tenen els àngels una consciència més clara de les coses al matí que a la tarda?"; "La creació del món, va ser feta en sis dies perquè el sis és el número més perfecte, o el número sis és el més perfecte perquè la creació es va fer en sis dies"? El capítol X explica, fent-ne riota, com Martinus Scriblerus es va convertir en

un gran crític literari; al capítol XVII, dedicat a les ciències exactes, es parla d'aquell savi —degué ser un contemporani dels membres del club— que va trobar la manera d'ajudar els que patien asma transportant a la ciutat l'aire fresc de la muntanya amb uns tubs que el menaven d'un lloc a l'altre.

En realitat, el propòsit del club Scriblerus no va ser tant criticar determinats homes de lletres i de ciències com criticar l'estupidesa humana, tan abundosa pertot, com queda palès en el llibre que ja hem esmentat, la *Dunciada* (imitada en francès per Charles Palissot i en castellà per Alberto Lista, clergue com Swift, al seu *El imperio de la estupidez*, que comença així: "Canta, oh Musa, la madre poderosa / De la mentecatez, y el hijo heroico / Que a la fértil Iberia trasplantado / de las playas tirrenas,

Pope, membre actiu del club Scriblerus. NATIONAL PORTRAIT GALLERY

El club Scriblerus va fer befa de tots els que escrivien i raonaven malament

mostró al mundo / cuán igualmente en todos los países / un verdadero azote fructifica..." Potser ja pensava en Vox). Per petar-se de riure són les *emendationes* de l'Eneida que proposa Martinus al final del llibre, a la secció "Virgilius Restauratus". Els primers versos s'havien de modificar: "Arma virumque cano, Troiae qui primus ab oris / Italiam, fato profugus, Lavinaeque venit / littora..." (en català de Joan Bellès: "Canto les armes i l'heroi que, seguint el destí, va ser el primer que arribà fugitiu des de les costes de Troia fins a Itàlia i a les riberes de Lavínum..."), i calia llegir "aris" ("altar") en comptes d'"oris" i "flatus" ("pet", en aquest cas) en comptes de "fato" ("destí"), que és una broma sensorial.

Com es divertien els homes de lletres al segle XVIII, almenys a Anglaterra, França i Espanya, i a Catalunya al segle XX? I com ens avorrim ara, en el famós i tòpic "segle XXI", els de lletres, els de ciències, sabaters, fusters, lampistes i *tutti quanti*!